

UIT: KIKKER EN DE VREEMDELING

'Ik heb hem gezien,' vertelde Kikker de volgende dag.
'En?' vroeg Varkentje.
'Hij lijkt me wel aardig,' zei Kikker.
'Pas maar op, 't is toch een smerige rat,' zei Varkentje.
'Hij komt hier de boel opvreten. En werken, ho maar.
Ratten zijn brutaal en lui,' zei Eend.

hokjesdenken

ANDEREN IN HOKJES STOPPEN – ZELFSKINDERENDOEN HET AL AAN JOUDE
TAAK OM JE KIND TE BEGELEIDEN ALS HET GAAT OM (VOOR)OORDELEN.

Belgen zijn dom. Enige kinderen zijn verwend. Mensen met autisme missen inlevingsvermogen. Dikke mensen zijn lui. Vooroordelen – we hebben ze, net als Eend en Varkentje, allemaal wel. Anderen in hokjes stoppen, we zijn er een kei in. Nou is dat geen ramp als we er verder niets mee doen, en mensen er niet om veroordelen of discrimineren. Maar vaak gebeurt dat wel, zelfs al op het schoolplein.

Zo wordt Mirthe's dochter Gaby (9) behoorlijk gepest door klasgenoten. "Dikzak!", roepen ze dan. Gaby is inderdaad te dik. Maar dat ze daarnaast een lief, slim en grappig kind is, zien de anderen helemaal niet. Gaby kruipt hierdoor in haar schulp, waardoor ze niet meer goed uit de verf komt. Het gaat me zo aan het hart.' Vooroordelen zijn aangeleerd, vertelt kindtherapeut

Jolenta Lavell. 'Kinderen worden tolerant geboren. Maar onder invloed van ouders, leeftijdgenoten en de media bouwen ze vooroordelen op. Vanaf een jaar of vier zien ze dat iemand anders is. Of diegene een handicap heeft, stottert, extreem klein is of een andere huidskleur heeft. Ik vergelijk het weleens met dieren: die zien ook aan het uiterlijk wie de zwakste is. En ja, soms kunnen kinderen daar meedogenloos op reageren.'

Het besef hoe kwetsbaar je kunt zijn als mens, speelt waarschijnlijk ook een rol, denkt Jolenta. 'Als een kind iemand ziet die veel last heeft van eczeem, ernstig verbrand is of in een rolstoel zit, denkt het: stel dat ik dat zou hebben, dat zou ik verschrikkelijk vinden. Vanuit die angst en onzekerheid kun je andere kinderen beoordelen. Dat geeft een controlegevoel over de situatie.'

>

DE GROEP REAGEERT ZO

Marieke (35) had nooit verwacht dat haar kleuterdochter zou opkijken van de komst van een Ghanese jongen in haar klas. 'Oké, in ons blanke dorp zie je niet veel mensen met een donkerbruine huidskleur, maar ik schrok toch van Piens reactie. Ze vond hem een beetje eng, en wilde absoluut niet naast hem zitten in de klas. Toen hij op het schoolplein in de buurt kwam, is ze met een groep klasgenootjes hard weggehold. Ze had het idee dat het wel oké was, omdat de hele groep zo reageerde. Gelukkig vertelde ze het thuis en kon ik er rustig met haar over praten: hoe zou jij het vinden als dat jou zou gebeuren? Oei, van die kant had ze het nog niet bekeken. Vervolgens stuurde ik een mailtje naar de juf, die met de hele klas erover heeft gesproken. Het is daardoor gelukkig op tijd in de kiem gesmoord.'

Gedrag is trouwens minstens zo bepalend als huidskleur en uiterlijk, weet Jolenta, die in haar praktijk veel kinderen met een chronische ziekte, stoornis of handicap helpt om weerbaarder te worden. 'Kinderen die stotteren of die zich anders gedragen door hun beperking, worden meer gepest en buitengesloten. Terwijl ze het liefst een zo gewoon mogelijk leven zouden leiden, lekker willen meedoen met de rest. Ze ervaren vaak nog meer last van de gevolgen van hun ziekte – hoe leeftijdsgenoten hen bejegenen – dan van de beperking zelf. Ze willen geen uitzondering zijn.'

AFWIJZING DOET LETTERLIJK PIJN

Homo! Dat roepen de klasgenoten van Timo (7) hem regelmatig na. Hij vindt het verschrikkelijk, vertelt zijn moeder Vera (46). 'Timo is een heel gevoelige jongen. En hoewel hij niet van voetbal en ruwe spelletjes houdt en graag met meisjes speelt, is het voorlopig zeer de vraag of hij homoseksueel is. Volgens mij weten zijn klasgenoten ook nauwelijks wat het inhoudt. Het is echt groepsge-drag: eentje roept het en de rest doet het na.'

Tom (8), de zoon van Ariane (42), heeft Gilles de la Tourette wat zich uit in verschillende tics en zomaar heel boos worden. 'Hij kan zich echt anders gedragen dan andere kinderen. Uiteraard is dat aan het begin van het schooljaar uitgebreid besproken in de klas in en hij heeft er zelfs een spreekbeurt over gehouden. Zijn klasgenoten weten dus wat er aan de hand is, maar toch zwijgen ze het dood. Ze pesten hem niet, maar praten er ook nooit over. Hij hoort er niet echt bij, wordt nooit bij een klasgenoot uitgenodigd.'

Jolenta herkent dit gedrag: 'Kinderen die zo reageren, zijn vermijders. Zij identificeren zich erg met de handicap en zijn zo bang voor de confrontatie met Tom, dat ze net doen of hij er niet is. Op ouderavonden blijkt vaak dat hun ouders er niets van afweten, hun zoon of dochter

praat er thuis nooit over dat er zo iemand in de klas zit.' Genegeerd worden komt keihard aan. 'Afwijzing doet kinderen letterlijk zeer, blijkt uit onderzoek. De breindelen die dan actief zijn, zijn dezelfde als de delen die reageren op fysieke pijn. Kinderen in mijn praktijk zeggen weleens dat ze nog liever gepest worden, daar zit tenminste actie in. Het is weliswaar negatieve aandacht, maar wel contact.'

Gelukkig gaat het soms ook wel goed. Aaf: 'De beste vriendin van mijn dochter Lina heeft dwerggroei, en als kinderen die haar niet kennen iets roepen van 'liliputter', krijgen ze de halve klas over zich heen. Zo mooi om te zien hoe ze voor haar opkomen.' En Mees (11), de zoon van Annemieke (39), mocht vorig jaar een kijkje nemen bij het Suikerfeest van zijn vriendje Nadim. 'Hij vond het super om erbij te mogen zijn, want moslims vieren dat meestal alleen met familie. Als er nu op tv iets is over de discriminatie van Marokkanen, windt Mees zich daar vreselijk over op.'

DOORZETTERS MET HUMOR

Natuurlijk wordt niet iedereen die anders is altijd gepest of buitengesloten. Het karakter van het kind met de beperking speelt een grote rol in hoe het reageert op vooroordelen. 'Mijn zoon Rolf van tien zit in een rolstoel, maar bepaald niet in de slachtofferrol', vertelt Willemijn (44). 'Hij heeft humor en een leuke babbel, en aan vriendjes geen gebrek.' Neem verder Sanne van Miss Montreal die stottert, maar zich daar niet door laat weerhouden om op tv te komen. En Bart de Graaff maakte ondanks zijn nierziekte en afwijkende uiterlijk omroep BNN groot. Zij laten zien dat vooroordelen vaak niet waar zijn.

Wie sociaal goed kan compenseren, laat zich niet zo snel veroordelen, geeft Jolenta toe. 'Veel mensen met een beperking zijn enorme doorzetters en beschikken over de nodige humor om het vol te houden. Daarmee dwingen ze dan respect af van anderen. Maar ben je altijd moe door de medicijnen die je gebruikt of kom je nooit uit je woorden doordat je stottert, dan is het maar afwachten hoe anderen op je reageren.'

Hierin is ook voor de school een belangrijke rol weggelegd. 'Die moet duidelijk zijn in hoe er wordt omgegaan met verschillen. De juf of meester moet met de klas gewoon praten over een kind dat anders is en over hoe dat komt. En als een chronisch ziek kind in het ziekenhuis is opgenomen, kunnen klasgenoten misschien wel een keer mee naar het bezoeken.'

JONG GELEERD, IS OUD GEDAAN

Kun je als ouders je zoon of dochter leren om niet te snel te oordelen en vooroordelen te hebben? Jolenta is er helder over: ja, de begeleiding van ouders is belangrijk. Heel belangrijk zelfs. 'Stel, een klasgenootje van je kind stottert, heeft brandwonden, autisme, adhd, een andere huidskleur, mist een hand of is veel te dik. Het klinkt misschien als een open deur, maar zeg dan liever 'Ik snap dat je het spannend vindt, maar laten we hem toch eens hier uitnodigen' dan 'Als je het niet ziet zitten, laat je hem maar links liggen'. Met dat laatste geef je je kind echt geen goede boodschap mee. Kinderen nemen namelijk de overlevingsstrategieën van hun ouders over en als jij een vermijder bent, loop je grote kans dat je kind dat ook wordt.'

Het is heel simpel: oordelen en vooroordelen hebben, leert een kind voor een groot deel van zijn ouders. Als je als ouder mensen makkelijk in een hokje stopt, zal je kind eerder geneigd zijn dat net zo te doen. Je jeugd speelt trouwens een belangrijke rol in hoe gevoelig je zelf bent voor (voor)oordelen. Jolenta: 'Je ervaringen in het leven vormen je, en het gezin van herkomst speelt daarin een belangrijke rol. Had je bijvoorbeeld een broertje of zusje met een beperking? Grote kans dat je dan minder snel vooroordelen hebt. Ook je levenservaring zegt veel over hoe tolerant je bent. Kon je altijd genoeg invloed op je leven uitoefenen, dan ben je meestal toleranter. Is je het nodige aangedaan, dan kun je minder tolerant zijn. Bij té veel tegenslagen is er soms zo'n beroep gedaan op je draagkracht, dat je afhaakt en oververmoeid raakt. Daar word je onevenwichtig van, en dat kan zich uiten in boosheid en discriminatie. Als ouders moet je je zoon of dochter meegeven: welke invloed heb je zelf op wat er in je leven gebeurt?'

Misschien wil je het met je kind juist anders doen dan hoe het bij jou vroeger ging. 'Zat je zelf op een witte school, dan kun je op twee manieren reageren: je doet je kind ook op een witte school of – als je dat zelf vroeger te beperkt vond – juist op een multiculti-school. Al mengen de leerlingen daar onderling niet altijd even perfect met elkaar, je ziet wel de verschillen beter en dat is goed in het leren omgaan met elkaar.'

Tolerant zijn is te leren, weet Jolenta. 'Dat is een opvoed-taak van ouders: je kinderen leren dat niet iedereen hetzelfde is en dat dat prima is. Leg uit dat je het belangrijk vindt dat ze zo veel mogelijk verschillende mensen ontmoeten. En dat je ook goed moet omgaan met iemand bij wie het minder voorspoedig gaat. Overleg voor wie hij iets kan betekenen. Zo leren kinderen

Weg met (voor)oordelen

- ♦ Geef zelf het goede voorbeeld. Door respect en waardering te tonen voor anderen leer je kinderen dat mensen met andere gewoonten niet raar of eng zijn.
- ♦ Bespreek ook hoe je kind het zelf zou vinden omgediscrimineerd te worden.
- ♦ Laat je kind altijd controleren of ideeën over mensen wel kloppen. Voordat hij een oordeel velt, kan hij aan iemand vragen waarom diegene iets doet of juist niet.
- ♦ Zorg voor kennis. Als je kind meer weet over de ziekte van een ander kind, over stotteren of over het land waaruit het kind komt, begrijpt het vaak wel dat de vooroordelen helemaal niet kloppen.
- ♦ Breng je kind in contact met verschillende soorten mensen en culturen. Zo leert hij andere gewoonten, muziekstijlen, feesten en talen kennen.

Een opvoed-
taak van ouders:
je kind leren
dat niet iedereen
hetzelfde is en dat
dat prima is

rekening houden met de minder bedeelden. Ga het gesprek aan met je kind, wijs hem de weg in het leven. Krijg je dat mee in je opvoeding, dan heb je daar je leven lang profijt van. 'Want hoe meer we anderen ondersteunen, hoe socialer de samenleving wordt. Het kan je als ouders ook heel trots maken als je kind dat oppikt. Als hij bijvoorbeeld uit zichzelf speelt met een doof kind verderop uit de straat. Ouders staan soms verbaasd te kijken van de tolerantie en mildheid van hun kind. Daar kunnen we af en toe nog best iets van leren.' ♦